

De Vlaamse conjunctuur in april 2015

Dirk Festraets
Myriam Vanweddingen
Thierry Vergeynst

Samenvatting

De conjunctuur trekt licht aan in de eurozone door de lagere olieprijsen en betere uitvoerperspectieven (door de lagere euro ten opzichte van de dollar). Ondertussen groeit de Amerikaanse economie nog steeds aan een sterker tempo dan die van de eurozone. De sterke groei cijfers in China kalven af, maar India beent bij.

Dit alles vertaalt zich in een matig herstel van de Vlaamse conjunctuur. Dit wordt geschaagd door de positieve verwachtingen in de industrie en in de ruwbouw. De vooruitzichten voor uitvoer en investeringen verbeteren immers. In de handel verzwakt de conjunctuur. Het totaal aantal faillissementen neemt af.

Het consumentenvertrouwen zit in de lift. De werkloosheidsevolutie verloopt vrij neutraal, maar oudere werkzoekenden moeten sinds januari 2013 langer beschikbaar blijven voor de arbeidsmarkt, wat tot uiting komt in de statistiek van de werklozen van 50 jaar of ouder.

1. Korte situering van de internationale conjunctuur

Tabel 1. Realisaties 2014 en vooruitzichten 2015 en 2016 van de reële groei van het bbp, België in internationaal perspectief, in %

	Realisaties 2014	Vooruitzichten 2015			Vooruitzichten 2016		
		OESO ^a	IMF	Europese Commissie	OESO ^a	IMF	Europese Commissie
België	1,0	1,4	1,3	1,1	1,7	1,5	1,4
Nederland	0,9	1,4	1,6	1,4	1,6	1,6	1,7
Duitsland	1,6	1,1 (1,7)	1,6	1,5	1,8 (2,2)	1,7	2,0
Frankrijk	0,4	0,8 (1,1)	1,2	1,0	1,5 (1,7)	1,5	1,8
Eurozone	0,9	1,1 (1,4)	1,5	1,3	1,7 (2,0)	1,6	1,9
VK	2,8	2,7 (2,6)	2,7	2,6	2,5 (2,5)	2,3	2,4
VS	2,4	3,1 (3,1)	3,1	3,5	3,0 (3,0)	3,1	3,2
Japan	-0,1	0,8 (1,0)	1,0	1,3	1,0 (1,4)	1,2	1,3
China	7,4	7,1 (7,0)	6,8	7,1	6,9 (6,9)	6,3	6,9
India	7,2	6,6 (7,7)	7,5	n.b.	6,8 (8,0)	7,5	n.b.

^a Tussen haakjes: interim voorspelling OESO maart 2015.

Bron: Europese Commissie, IMF, OESO.

1.1. Eurozone

De groeivoorspellingen voor 2015 en 2016 zijn recent licht opwaarts herzien voor de eurozone. Het IMF, de OESO en de Europese Commissie verwachten voor de eurozone in 2015 een matige groei van 1,3% tot 1,5%, die in 2016 zou toenemen tot 1,6% à 2,0% (tabel 1). De verbeterde vooruitzichten zijn vooral te danken aan lagere olieprijsen en hogere netto-export. Deze cijfers voor de eurozone liggen iets hoger dan die voor Japan, maar duidelijk onder die van de Verenigde Staten. Voor België wordt voor 2015 een iets lagere groei verwacht (1,1%-1,4%) dan voor de eurozone. Ons land zou daarmee iets beter presteren dan Frankrijk. Maar voor Duitsland en Nederland worden in 2015 duidelijk betere prestaties verwacht (1,4%-1,7%). Het Verenigd Koninkrijk zal sterker (2,6%-2,7%) groeien dan de eurozone en de buurlanden.

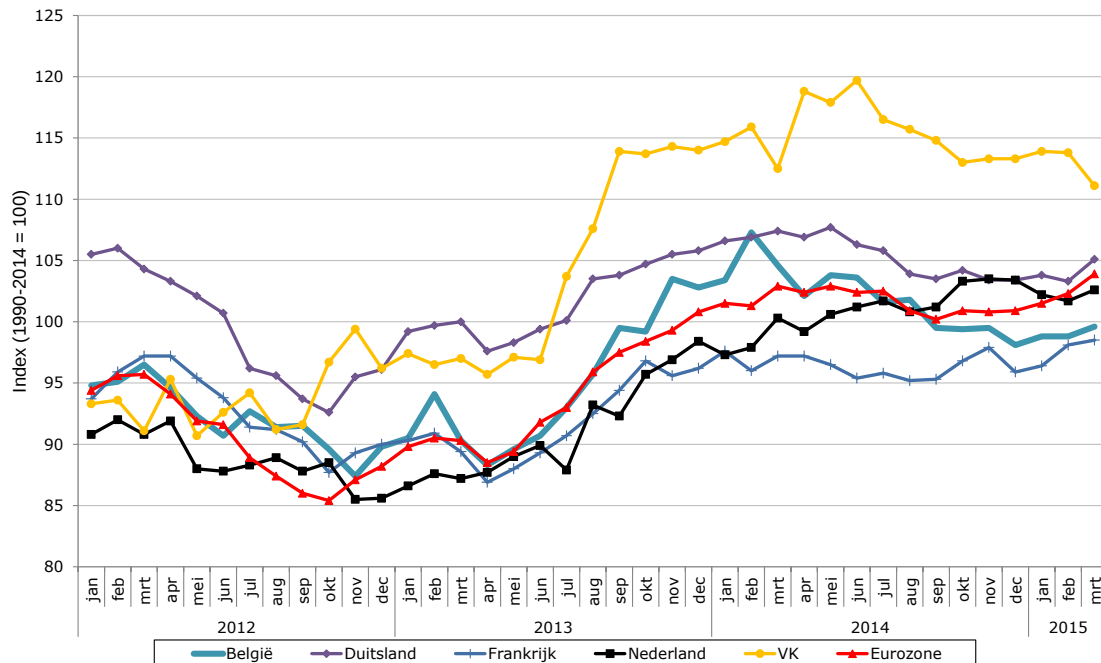
De Economic Sentiment Indicator (ESI) voor de eurozone neemt sinds december opnieuw toe. Daarmee wordt de daling in 2014 ongedaan gemaakt. Deze indicator van de Europese Commissie is een samenvattende maat voor het conjunctuurverloop bij producenten en consumenten (figuur 1). De stijgende trend geldt ook voor België en de buurlanden. In het Verenigd Koninkrijk is er momenteel geen toename, maar ligt de indicator wel op een hoger niveau dan in de eurozone. De Belgische en Duitse indicator stegen de jongste maanden, maar blijven onder het niveau van begin 2014. De verbetering was het sterkst bij de consumenten en industrie, maar ook in de andere sectoren. Voor 2015 wordt een aanhoudende expansieve monetaire politiek verwacht voor de eurozone, wat de economie moet stimuleren. Intussen is de inflatie in maart negatief geworden (-0,1%). Dat beperkt de manoeuvreerruimte van het monetaire beleid. De meeste waarnemers gaan ervan uit dat de inflatie licht aantrekt in 2015 naarmate de conjunctuur verbetert en de olieprijsen toenemen.

De matige economische groei in de eurozone vertaalt zich nog steeds in een relatief hoge werkloosheidsgraad (11,3% in februari 2015), al is er sinds 2013 een dalende trend te constateren. Ook hier vallen de verschillen tussen de landen op. In Duitsland is de werkloosheid met 4,8% het laagst, gevolgd door het Verenigd Koninkrijk (5,5%, in december), Nederland (7,1%), België (8,5%) en Frankrijk (10,6%). De daling voor de eurozone als geheel is ook niet in alle landen vast te stellen. In België zien we een stagnatie van de werkloosheidsgraad, net als in Frankrijk.

Het *bbp van de eurozone* is in het vierde kwartaal 2014 toegenomen, net als in het voorgaande kwartaal. De groei bedroeg 0,3% tegenover het derde kwartaal 2014 (en 0,9% tegenover het vierde kwartaal 2013). In de VS verzwakte de groei tot 0,5% tegenover het derde kwartaal, wat nog altijd hoger is dan in de eurozone. De Belgische groei lag met 0,2% in het vierde kwartaal 2014 licht lager dan die in de eurozone, net als Frankrijk (0,1%). De hoogste groei in de buurlanden werd genoteerd in Duitsland (0,7%), gevolgd door het Verenigd Koninkrijk en Nederland (beide 0,5%). De sterkste groei-impuls in de eurozone kwam van de uitvoer, die met 0,8% toenam. De consumptie (+0,4%) neemt sinds het derde kwartaal sterker toe. De investeringen namen eveneens met 0,4% toe, duidelijk beter dan in de twee voorgaande kwartalen.

De *Composite Leading Indicators (CLI)* van de OESO bieden een blik in de nabije toekomst. Zoals de ESI wijzen deze indicatoren op een versterking van de conjunctuur voor de eurozone, onder meer in België en de meeste buurlanden (data tot februari 2015). Voor het Verenigd Koninkrijk zijn de vooruitzichten daarentegen stabiel.

Figuur 1. Economic sentiment indicator (ESI), België, buurlanden en eurozone, januari 2012 – maart 2015, indices (gemiddelde 1990-2014 = 100)

De *bbp-groei* is in het vierde kwartaal opnieuw positief geworden en bedroeg 0,4% (tegenover het derde kwartaal). Dit cijfer ligt tussen de waarde in de eurozone en de VS. De negatieve groei in de twee voorgaande kwartalen was dus tijdelijk, want toe te schrijven aan voornoemde belastingverhoging. De Japanse groei is sterk afhankelijk van de export (+2,8%). De Japanse *CLI* kenden in februari een zeer lichte toename, wat eerder op een stabiel groei-momentum lijkt.

1.4. China en India

De Chinese bbp-groei zou in 2015 voor het vijfde jaar op rij vertragen en dalen tot 6,8%-7,1% en in 2016 verder afnemen. Deze voorspellingen zijn neerwaarts herzien. De autoriteiten zouden zich concentreren op het verminderen van de excessen betreffende vastgoedprijzen, kredietverlening en investeringen en minder op het ondersteunen van de groei op korte termijn. De vooruitzichten voor de Indiase bbp-groei zijn daarentegen fors naar boven bijgesteld. De groei zou in 2015 en 2016 versnellen tot 7,5%-8,0% en voor het eerst sinds lang de Chinese groei overtreffen (tabel 1).

2. Vlaanderen

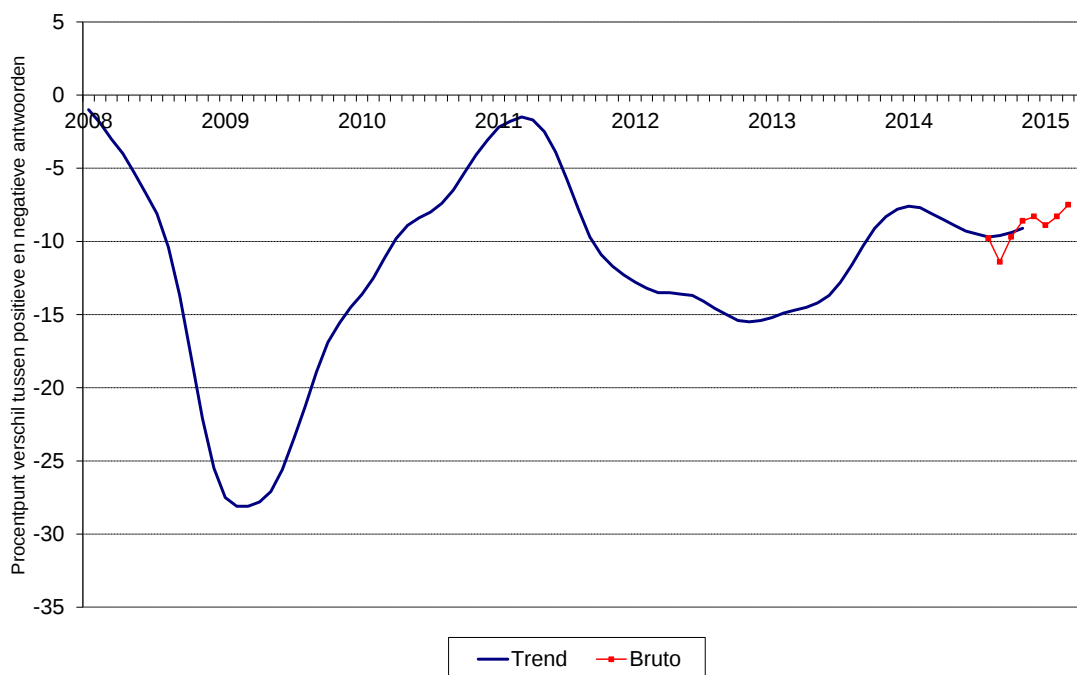
De Vlaamse conjunctuur wordt beschreven aan de hand van een reeks indicatoren die als volgt gegroepeerd werden: 'productie' (globale conjunctuurcurven, industriële productie, activiteitsindicatoren), 'bestellingen en uitvoer' (binnenlandse vraag, uitvoer), 'investeringen' (voorraadpeil, vraagvooruitzichten, capaciteitsbezetting, investeringsvooruitzichten), 'loop van de bedrijven' (oprichtingen, stopzettingen, faillissementen), 'de consument' (consumentenvertrouwen en deelindicatoren) en 'arbeidsmarkt' (uitzendarbeid, vacatures, aantal werkzoekenden, werkgelegenheidsvooruitzichten).

2.1. Productie

De verbeterende economische toestand in de eurozone en in de VS hebben positieve gevolgen voor de Belgische en Vlaamse economie. De reële Belgische bbp-groei zou volgens het Federaal Planbureau (FPB) in 2015 uitkomen op +1,2%, na +1,0% in 2014. De HERMREG-vooruitzichten van juni vorig jaar raamden de Vlaamse reële groei op +1,5% voor 2014 toenemend tot +1,9% voor 2015. Maar deze ramingen zullen in juli eerstkomend vermoedelijk wat neerwaarts bijgesteld worden als gevolg van de afzwakkende conjunctuur in de zomermaanden van 2014. De economische groei wordt ondersteund door de daling van de energieprijzen, hetgeen het te spenderen consumptiebedrag ondersteunt en ook de ondernemingen ten goede komt. De depreciatie van de euro ten opzichte van de dollar is een factor die de concurrentiekracht verstevigt. De geopolitieke onzekerheid in Oekraïne en het Midden-Oosten kan echter een domper zetten op de economische ontwikkeling.

De globale Vlaamse *conjunctuur* deed het van bij de aanvang van 2014 iets minder goed (figuur 2). Dat duurde tot de zomer. Vanaf september 2014 zette zich opnieuw een herstel in, dat vrij gematigd verloopt.

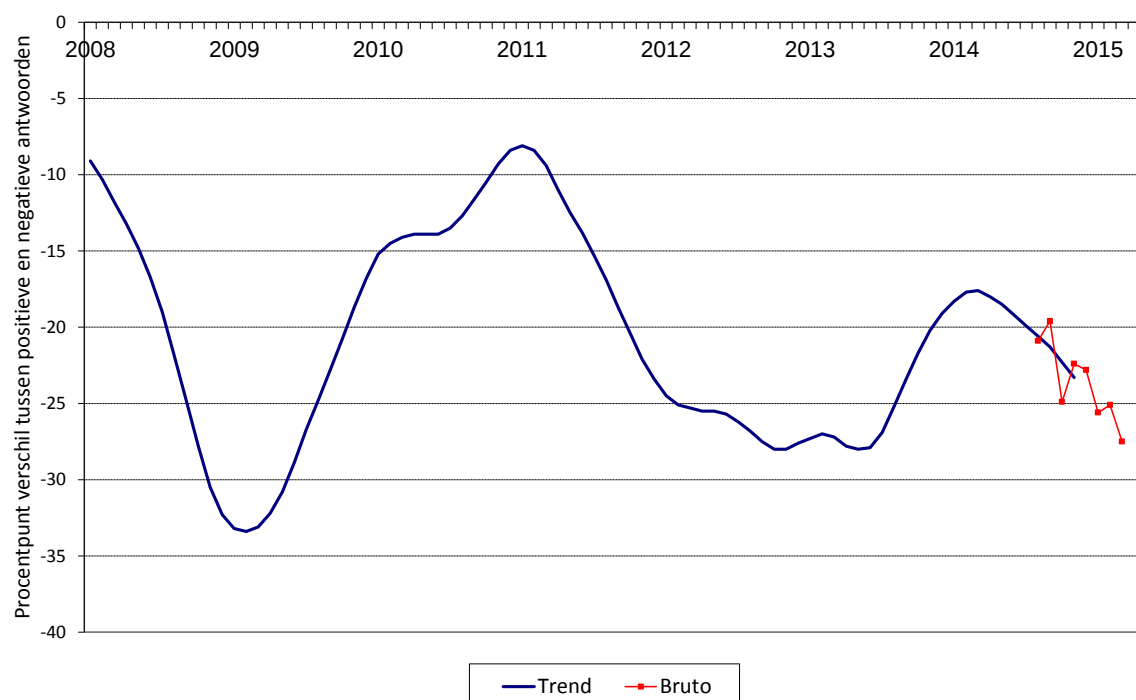
Figuur 2. Vlaamse globale conjunctuurcurve, januari 2008 – maart 2015

Bron : NBB, 2015.

Dit algemene conjunctuurbeeld is ook terug te vinden in de *industrie* bij de *ruwbouw*. De lage hypotheekrente blijkt ondersteunend te werken voor het aantal bouwaanvragen en dus voor de bouwactiviteit. Bij de *diensten aan ondernemingen* is er vanaf het einde van 2014 beterschap te bespeuren, maar het herstel is er vooralsnog priller. In de *handel* daarentegen verloopt de conjunctuur al een jaar lang neerwaarts (figuur 3).

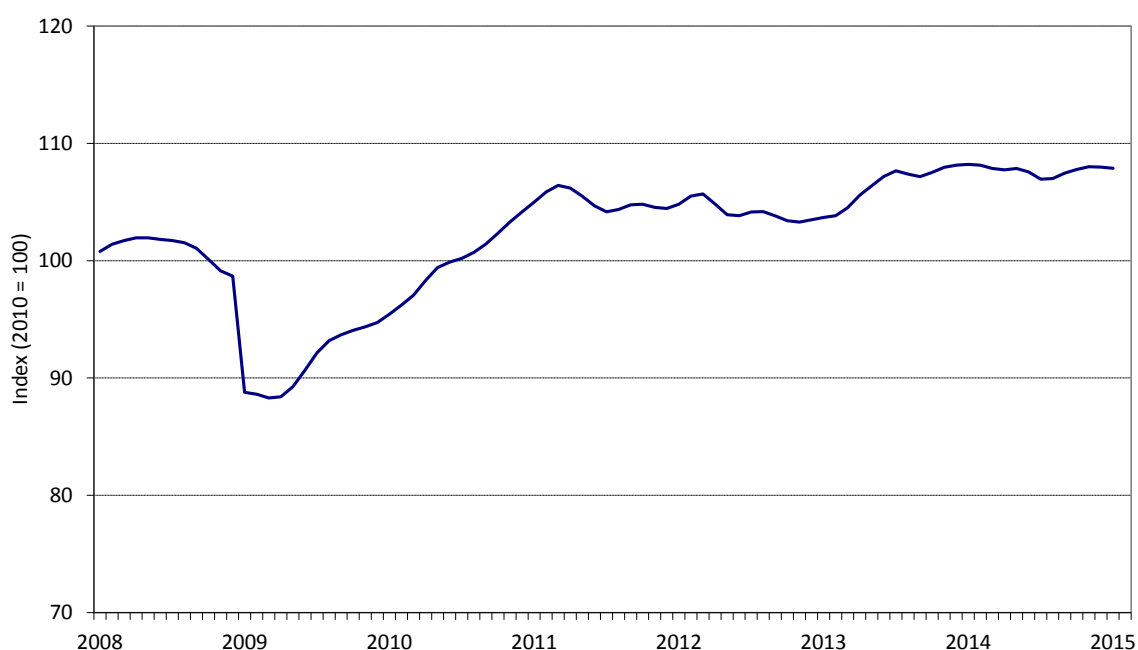
Figuur 3. Vlaamse conjunctuurcurve voor de handel, januari 2008 – maart 2015

Bron: NBB, 2015.

Het *productietempo* in de industrie trekt aan sedert het najaar van 2014, zij het aan een matig tempo. Uit de cijfers van de Algemene Directie Statistiek (ADS) blijkt dat de industriële productie in 2014 0,2% hoger was dan het jaar voordien (figuur 4). Dat komt vooral door de zwakkere beginmaanden van 2013. Het beeld is nogal afhankelijk van de hoofdindustriegroep in kwestie: bij de categorie van de intermediaire goederen (staalindustrie, chemie, ...) zit de productie nog steeds in de lift. Dat was bij de niet-duurzame consumptiegoederen (kleding, voeding,...) zelfs nog duidelijker het geval tot medio 2014; nadien schakelde de productie in deze groep een versnelling lager. Bij de investeringsgoederen (allerhande machines) en duurzame consumptiegoederen (wagens,...) gaat de productie recent ook iets achteruit.

Figuur 4. Vlaamse industriële productie (trend), januari 2008 – januari 2015, indices (2010 =100)

Bron: ADS, 2015.

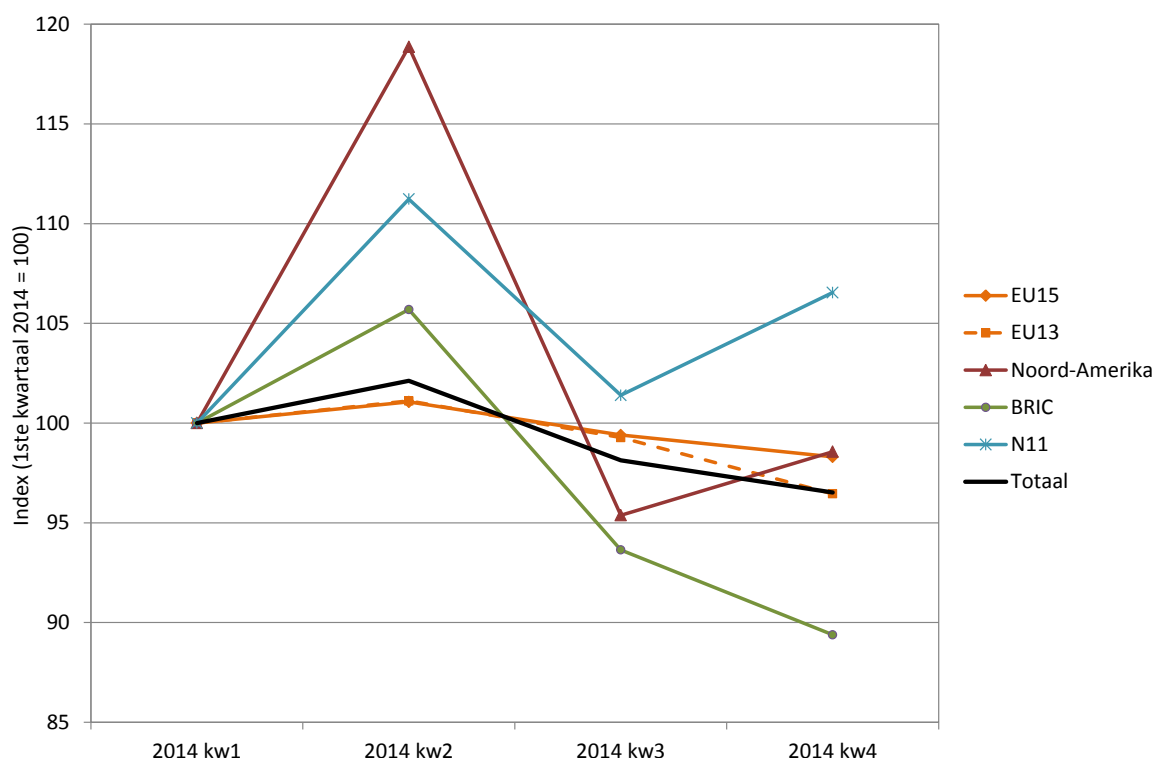
2.2. Binnen- en buitenlandse vraag

De *binnenlandse vraag* in de sector van de industrie trok aan tot maart 2014, gevolgd door een geringe terugval in de daaropvolgende maanden (NBB conjunctuurenquêtes). De recentste brutowaarden zijn momenteel iets lager dan een jaar eerder. De *buitenlandse vraag* daarentegen kon zich lichtjes herpakken in de zomer van 2014, maar verzwakte nadien iets. Toch schatten industriële bedrijfsleiders hun buitenlandse orderpositie heden even gunstig in als een jaar eerder. Het is van begin 2011 geleden dat de inschatting zo gunstig was. Dat alles staat in contrast met de handel waar de vooruitzichten voor de bestellingen nog steeds versomberen. In de ruwbouw is er vanaf de tweede helft van 2014 een groeiend optimisme over het orderbestand, maar heel sterk is dat nog niet: over een langere periode beschouwd staat de indicator er vrij laag.

De Vlaamse *uitvoer* nam in 2014 globaal met 0,5% toe. In het vierde kwartaal 2014 was er echter een afname ten opzichte van het vierde kwartaal 2013. Dit sluit aan op de dalende uitvoergroei die eind 2013 inzette. De zwakke exportprestatie is grotendeels te wijten aan de slabakkende economische groei in de naaste buurlanden (figuur 5). Dit vertaalt zich in een

afnemende export naar de EU15 kernlanden in het derde en vierde kwartaal van 2014. Daarbij komt de teruglopende uitvoer naar de meeste andere handelsblokken, vooral naar de BRIC. De N11 vormt een uitzondering. Volgens de Vlaamse geharmoniseerde competitiviteitsindicator (HCI) verbeterde de concurrentiële omgeving sedert april 2014 omwille van de waardevermindering van de euro ten opzichte van de belangrijkste handelspartners. Dat zou tot betere exportprestaties in 2015 kunnen leiden. Maar in november en december 2014 was er opnieuw een minieme verslechtering van de HCI-indicator door de depreciatie van de Russische roebel en Japanse yen.

Figuur 5. Vlaamse uitvoer naar voornaamste handelsblokken, 1ste kwartaal 2014 – 4de kwartaal 2014, indices (1ste kwartaal 2014 = 100)

Bron: INR, SVR, 2015.

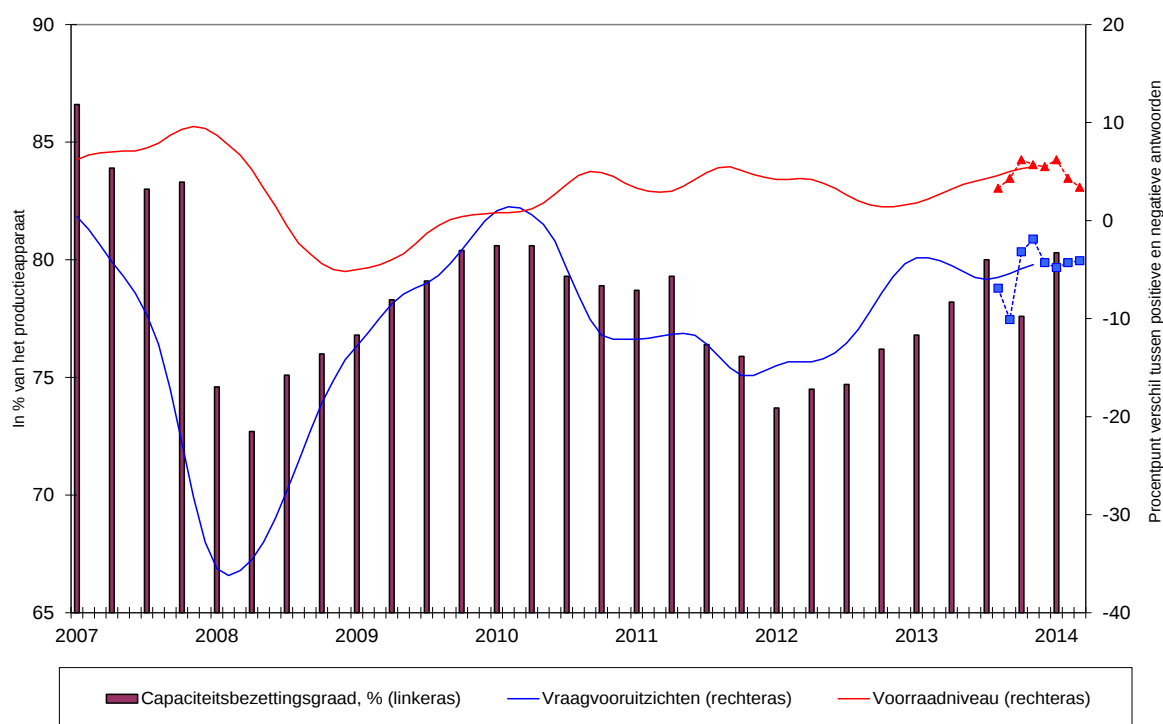
2.3. Investerings van de bedrijven

Investeren is geloven in toekomstige afzetmogelijkheden. Deze indicator is dan ook een belangrijke graadmeter voor de toekomst. De investeringsbeslissing hangt van vele factoren af. Het huidige voorraadpeil, de bezettingsgraad van het productievermogen en de vraagvooruitzichten zijn belangrijke determinanten.

Er zijn tekenen van een verbeterend investeringsklimaat (figuur 6): bij de start van het eerste kwartaal van 2015 bedroeg de *bezetting van het productieapparaat* (industrie exclusief voeding) 80,3%. Daarmee is de daling van het voorgaande kwartaal teniet gedaan en bevindt de indicator zich op het niveau van 2011 (toen de economie hernam van de financieel-economische crisis). Het *voorraadpeil* in de industrie nam gestaag toe in 2014. Maar de recentste brutowaarden voor februari en maart 2015 zijn lager (een laag voorraadpeil kan een stimulans zijn om de productie op te voeren en te investeren). De *vraagvooruitzichten* in de industrie verbeterden merkbaar in de loop van 2013. In 2014 was er enige aarzeling, maar recent is er weer enige verbetering.

De recentste investeringsenquête van de NBB is die van november 2014. Daarin gaven Belgische industriële bedrijfsleiders te kennen dat ze hun investeringsvolume met 11,5% willen uitbreiden in 2015 (in werkelijke prijzen). Dat is vergelijkbaar met wat ze dachten te doen in november 2013 voor 2014. De ervaring leert echter dat aanvankelijke investeringsplannen soms fors neerwaarts bijgesteld worden. Het FPB voorziet een reële toename van de Belgische bedrijfsinvesteringen met 2,9% in 2015.

Figuur 6. Determinanten van de investeringen, januari 2008 – maart 2015

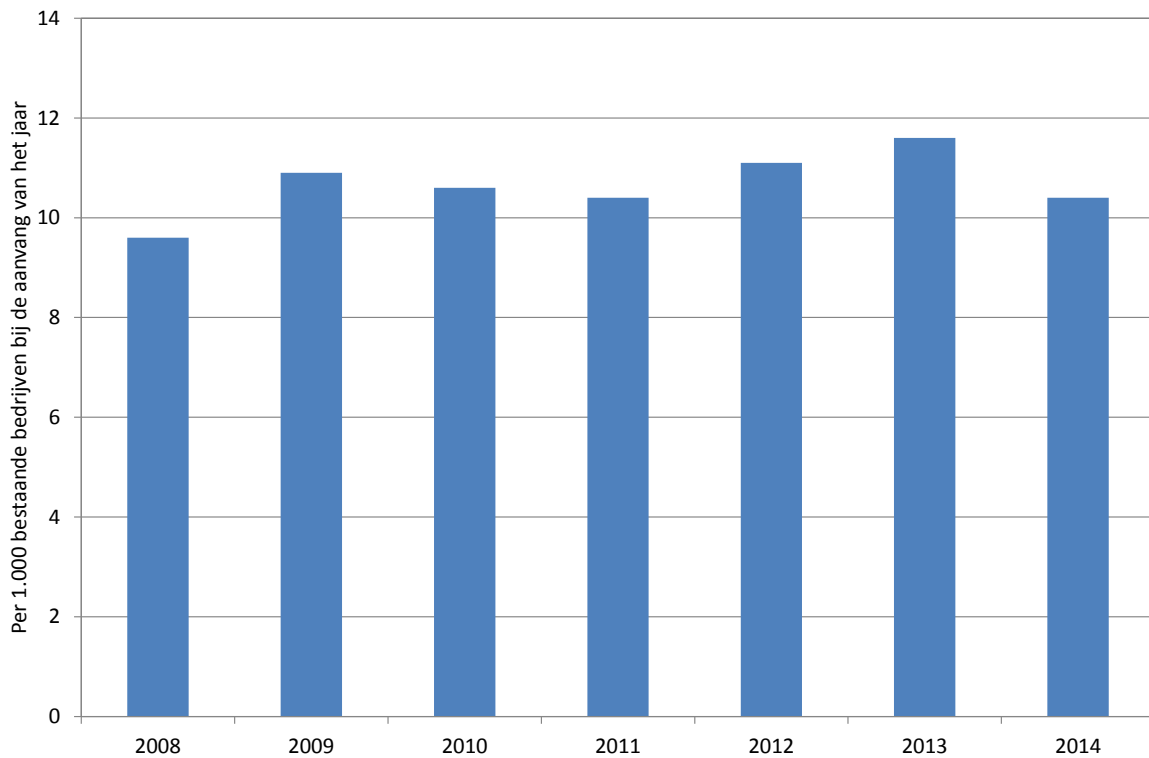
Bron: NBB, 2015.

2.4. Loop van de bedrijven

In de periode januari-november 2014 noteerde ADS 36,8% meer *oprichtingen* dan in dezelfde periode van 2013. Echter, januari 2014 telde uitzonderlijk veel inschrijvingen doordat advocaten vanaf 2014 btw-plichtig werden. Daardoor ook wordt de oprichtingsratio voor 2014 geraamd op 105 per 1.000 bestaande bedrijven, duidelijk hoger dan in de drie voorgaande jaren (80 à 90). Nog in januari-november 2014 waren er 12,8% meer *stopgezette* bedrijven dan een jaar eerder. De stopzettingratio voor 2014 wordt geschat op 78 per 1.000 bestaande bedrijven. Ook hier is dat meer dan in elk van de drie voorgaande jaren (67 à 71).

Het aantal *faillissementen* kwam in 2014 8% lager uit dan in 2013. Voor de beide eerste maanden zet die dalende tendens zich alvast verder (-17,3%). De faillissementsratio voor 2014 bedroeg 10,8 promille, iets lager dan in 2013 (11,6) of 2012 (11,1).

Figuur 7. Faillissementsratio van de Vlaamse bedrijven, 2008 – 2014, in ‰

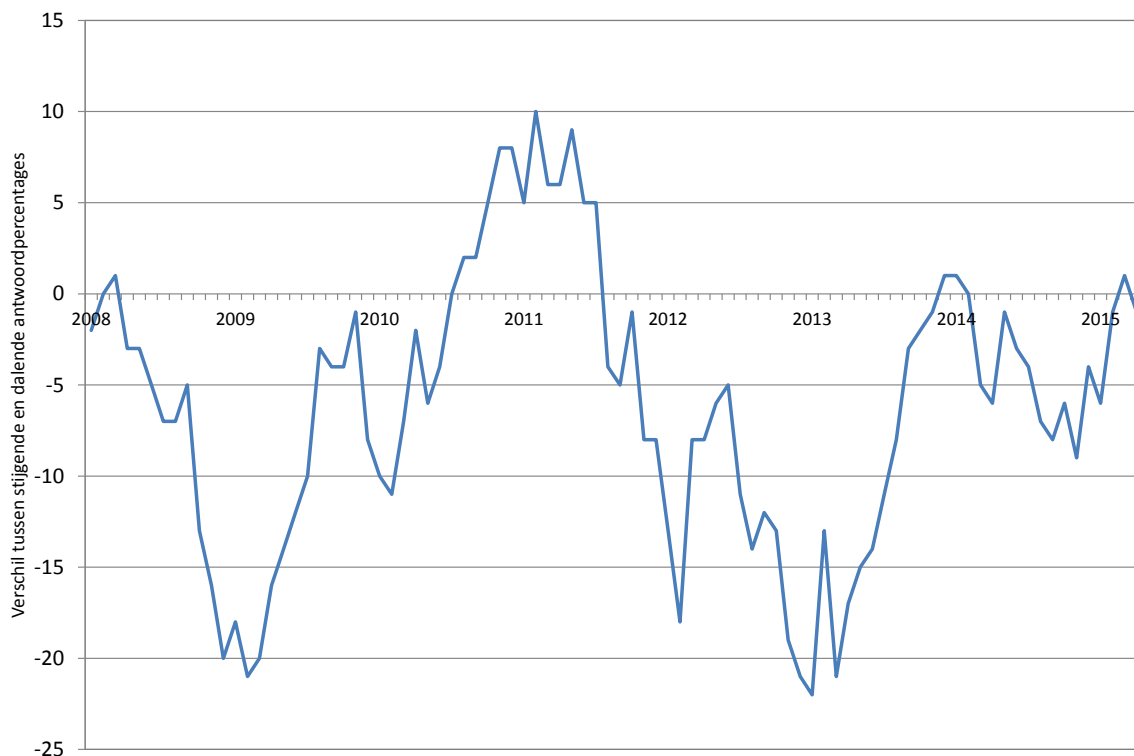

Bron: ADS, KBO, 2015.

2.5. De consument

Het Vlaamse *consumentenvertrouwen* kende een sterke herneming in de loop van 2013. Gaandeweg 2014 was er een lichte verzwakking, maar al vanaf december 2014 zette zich opnieuw een stijgende beweging in, met een kleine onderbreking in april 2015. De indicator staat nu met een waarde van -1 ongeveer op hetzelfde niveau als begin 2014. Het verloop van de curve valt in grote lijnen samen met de vooruitzichten van de Vlamingen over de economische toestand. Ook verbeterden de werkloosheidsvooruitzichten vrij gestaag. Verder werden de Vlaamse consumenten in de loop van 2014 abrupt pessimistischer over hun financiële toestand. Vanaf december 2014 volgde een herstel. De Vlamingen zijn tenslotte van oordeel dat hun spaarvermogen de laatste jaren afbrokkelde. Dat was vooral zo in 2013 en 2014. Maar in maart 2015 werden zij daarover plots veel optimistischer. De waarde voor april doet het niet veel slechter. De resultaten voor de komende maanden zullen moeten uitwijzen of het om een eenmalige uitschieter gaat dan wel of het spaarvermogen daadwerkelijk toeneemt. Een aantal conjunctuurinstituten voorzien dat het beschikbare inkomen van de gezinnen in reële termen toeneemt in 2015 (+1,3% voor België volgens het FPB).

Figuur 8. Vlaamse consumentenvertrouwen, januari 2008 – april 2015, verschil tussen stijgende en dalende antwoordpercentages

Bron: NBB, 2015.

2.6. Arbeidsmarkt

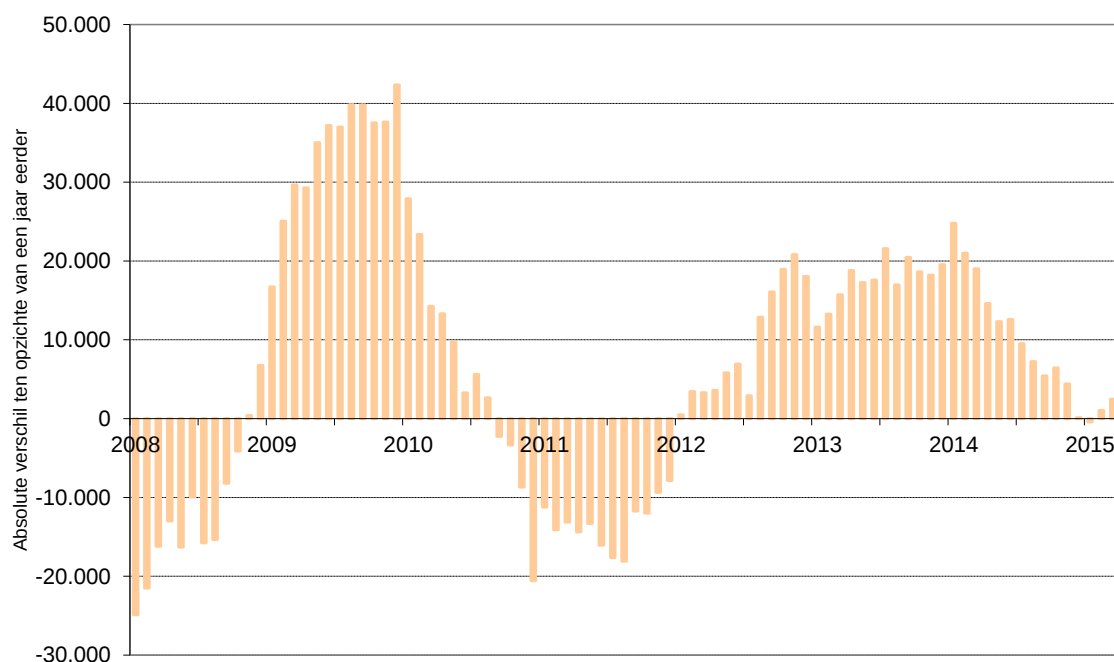
Eind maart 2015 telde het Vlaamse Gewest 233.164 *niet-werkende werkzoekenden* (NWWZ) of 1,1% meer op jaarbasis. Er zijn twee redenen voor deze (lichte) toename: wijzigingen in de federale regels en de impact van de sluiting van Ford Genk. Werkzoekenden moeten sinds januari 2013 langer beschikbaar blijven voor de arbeidsmarkt en dat tekent zich af in de sterkere stijging van de werkzoekende 50-plussers (+12%) en dan in het bijzonder de 55-plussers. Maar de jeugdwerkloosheid blijft dalen (-4,7%). Relatief hoge groeicijfers zijn er ook bij NWWZ die langer dan 2 jaar op zoek zijn naar een job (+11,6%). De langdurige werkloosheid stijgt doordat er meer werkzoekende ouderen zijn. Het aantal NWWZ kende in 2014 iedere maand een toename in vergelijking met dezelfde maand van 2013, maar die was keer-op-keer geringer.

De VDAB ontving in maart 2015 rechtstreeks 16.067 *werkaanbiedingen* uit het Normaal Economisch Circuit zonder Uitzendopdrachten (dit is zonder vacatures van de sector arbeidsbemiddeling en selectiekantoren). Dat zijn er 18% of 2.427 meer dan in maart 2014. De statistiek vertoont de laatste maanden vrij veel schommelingen. Over de laatste 12 maanden samen werden er 161.734 jobaanbiedingen rechtstreeks gemeld aan de VDAB. Dat is 4,3% meer dan in de voorgaande periode van 12 maanden. Voor middengediplomeerden en hogeschoolers waren er meer vacatures, terwijl het aantal werkaanbiedingen met geen of nauwelijks diplomavereisten lichtjes daalde.

De *uitzendsector* sluit het laatste kwartaal van 2014 af met een positieve groei op jaarbasis (+6,4%). Ten opzichte van het derde kwartaal groeide de uitzendarbeid eveneens aan met +0,9%. Zowel het arbeiders- als het bediendensegment laten een toename optekenen.

De *werkgelegenheidsvooruitzichten* nemen sedert het einde van 2014 duidelijk toe in de industrie en de diensten aan bedrijven. In de ruwbouw zijn er pas recent tekenen van beterschap. In de handel daarentegen versomberen de werkgelegenheidsvooruitzichten.

Figuur 9. Niet-werkende werkzoekenden, januari 2008 – maart 2015, jaar-op-jaar aangroei in personen

Bron : VDAB, bewerking SVR, 2015.

Literatuurlijst

Europese Commissie (2015). *European Economic Forecast. European Economy 1/2015*. Brussel: Directorate-General for Economic and Financial Affairs.

International Monetary Fund (2015). *World Economic Outlook. April 2015*. Washington: IMF.

Organisation for Economic Cooperation and Development (2014). *Perspectives économiques de l'OCDE, N° 96*, Paris: OECD.

Vlaamse conjunctuursite: <http://www4.vlaanderen.be/sites/svr/Pages/conjunctuur-vlaanderen.aspx>

Afkortingen

ADS: Algemene Directie Statistiek

BBP: Bruto binnenlands product

CLI: Composite Leading Indicators

ECB: Europese Centrale Bank

ESI: Economic Sentiment Indicator

FPB: Federaal Planbureau

HCI: Harmonised Competitiveness Indicator

HERMREG: Harmonised Econometric Research for Modeling Regions

IMF: Internationaal Monetair Fonds

INR: Instituut voor de Nationale Rekeningen

KBO: Kruispuntbank van Ondernemingen

NBB: Nationale Bank van België

OESO: Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling

SVR: Studiedienst van de Vlaamse Regering

VDAB: Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding